

Висновки і перспективи щодо подальших досліджень. На завершення підкреслимо, що проведений аналіз показав, що на сучасному етапі можна чітко визначити основні чинники цілісної моделі ринково-орієнтованої освітньої реформи, яка реалізується відповідно до мети, принципів, характеру реформування, етапів та покликана виконувати ряд специфічних для неї завдань, які спрямовані на підтримку якісних перетворень в освіті та максимального наближення вищої освіти до кращих міжнародних зразків.

Якісна трансформація моделі ринково-орієнтованої освітньої реформи в ефективний інструмент співвіднесення, визнання і планування може бути досягнута лише за умови реалізації всіх етапів становлення ринкових змін в системі вищої освіти країни, яка розвивається.

Список використаних джерел

1. Ball S., Blaug M. Policy sociology and critical social research: a personal review of recent education policy and policy research / S. Ball, M. Blaug. – London: British Education Research Journal. – 1997. - №23 (2). – P. 257-274.
2. Brown D. Decentralization and school-based management. – London: The Falmer Press, 1990. – 284 p.
3. Caldwell B.J. Self-managing schools in Australia: outcomes and outlook / B.J. Caldwell. – Papers of the Annual Conference of the Australian Council of State School Organization. – Adelaide: ACSSO, 17 October, 2002. – 18 p.
4. Fullan M. The new Meaning of Educational Change / Michael Fullan. – London: Rutledge, 2007. – 220p.
5. Schubert J. Higher Education in Australia: Developing a new Data Framework and International Comparisons and Issues / J. Schubert. – Australia: Business Council of Australia // Allen Consulting Group. 2002. – 71 p.

Отримано 01.10.2013р.

УДК 378

Токаренко О.В. °

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, факультет психології, аспірантка кафедри педагогіки

ЗМІНИ У ВИЩІЙ ОСВІТІ ПОЛЬЩІ (1989-2012 РР.)

У статті визначаються і аналізуються основні зміни, що відбулися в системі вищої освіти Польщі за останні 23 роки. Акцентується увага на найбільш складних питаннях модернізації вищої освіти країни. Особлива увага приділяється динаміці та результатам реформування освіти Польщі у контексті її відповідності вимогам Болонського процесу. Аналізуються позитивні та негативні сторони нововведень.

Ключові слова: основні реформи, типи вищих навчальних закладів, Болонський процес, циклічність навчання, автономія вузів, стандартизація навчання, визнання дипломів, принцип мобільності, система оцінювання рівня вузів

В статье определяются и анализируются основные изменения, произошедшие в системе высшего образования Польши за последние 23 года. Акцентируется внимание на наиболее сложных вопросах модернизации высшего образования страны. Особое внимание уделяется динамике и результатам реформирования образования Польши в контексте ее соответствия требованиям Болонского процесса. Анализируются положительные и отрицательные стороны нововведений.

° © Токаренко О.В., 2013 р.

Ключевые слова: основные реформы , типы высших учебных заведений , Болонский процесс , цикличность обучения , автономия вузов , стандартизация обучения , признание дипломов , принцип мобильности , система оценивания уровня вузов

Summary. The author presents and characterizes the main changes that have arisen in Poland's higher educational system over the course of the previous 23 years. The article considers the most problematic questions posed by the modernization of higher education in Poland. Special attention is paid to the dynamics and the results of reform in the Polish higher educational system and the paper analyses both the positive and negative aspects of the educational innovations that have arisen during this period. In particular, this analysis is presented in the context of the requirements of the Bologna Process.

Keywords: major reforms, types of higher educational establishments, The Bologna Process, cyclical studies, the autonomy of universities, standardization of training, recognition of qualifications, the principle of mobility and the quality evaluation of higher educational institutions

Актуальність. З початком нинішнього тисячоліття невинно зростає стратегічне значення сфери європейської інтеграції України, зокрема, її повноправної участі у створенні спільного простору освіти і наукових досліджень. У сучасних міжнародних документах щодо модернізації системи освіти («Болонська декларація» (1999), «Роль університетів у Європі знань» (2003); програми: «Європейська стратегія зайнятості» (2000), «Меморандум про неперервну освіту» (2000) та інші) зазначається, що освітні зміни мають сприяти пристосуванню й адаптації людей до нових соціально-економічних реалій.

Використання зарубіжного досвіду країн-учасниць Євросоюзу у сфері вищої освіти сприятиме розвитку та оновленню вітчизняної вищої школи з урахуванням європейських стандартів і зміцненню освітньої та наукової співпраці. Актуальним на нашу думку є вивчення досвіду модернізації вищої освіти сусідньої Польщі. Так як наші країни є близькими сусідами, мають багато спільного і майже одночасно здобули незалежність. Однак за той самий проміжок часу Польщі вдалося досягти набагато вищих результатів у різних сферах життя, особливо в освіті.

Мета дослідження: здійснити цілісний науковий аналіз змін у польській вищій освіті, що відбулися з 1989 до 2012 рр.

Завдання дослідження: окреслити основні напрямки реформування вищої освіти Польщі; проаналізувати проблеми, з якими зіткнулася країна під час здійснення реформ; дослідити, як польська вища освіта адаптувалась до уніфікованих вимог європейських країн.

Вітчизняні фахівці різних галузей науки досліджували раніше і продовжують досліджувати нині польський досвід впровадження стандартів вищої освіти у навчальний процес вищих навчальних закладів. Зокрема це С. Касьянова [1], А. Василюк [9], Є. Лебідь [2], Косинська [4] та інші. Заслужують на увагу і публікації польських науковців, присвячених реформуванню вищої освіти. Серед них М. Żylicz, Т. Dmochowski, К. Chyc, Т. Lewowicki та інші.

Система вищої освіти Польщі вважалася однією з найсильніших серед країн колишнього соціалістичного табору. В той час вищі навчальні заклади у навчальному процесі використовували систему курсової підготовки, яка була єдиною в усьому просторі радянської ідеології. Це мало позитивні наслідки. Однак після падіння берлінського муру в освітніх системах країн Європи досить швидко з'явилися особливості, які стали на заваді вільного визнання документів про освіту. Не стала винятком і Польща. Тому 1972 р. разом з іншими

європейськими країнами вона підписала Празьку конвенцію про взаємовизнання документів про освіту і водночас долучилася до створення спільної європейської системи [7; 8].

Кардинальні зміни у польській вищій освіті відбулися протягом останніх двох десятиліть. 1989 р. став їхнім початком. Реформи охоплювали різні сфери цього процесу:

- організацію вищої освіти;
- наукові програми;
- управління вищими навчальними закладами;
- наукові дослідження [4].

На розвиток польської вищої освіти початку 90-х років істотно вплинув суспільний статус дипломів, що гарантували порівняно високі заробітки. Цей факт стимулював молодь до навчання у закладах університетського рівня. Досить швидко для цього створили всі умови. Не маючи достатньо коштів для відкриття нових вищих шкіл та розширення обсягів набору студентів державним коштом, демократичне керівництво національною освітою змушене було вжити заходів, що не вимагали значного фінансування. За прикладом розвинених країн реформатори намагалися демократизувати навчання і виховання, підвищити автономію закладів освіти і стимулювати особисту ініціативу вчителів та викладачів.

Понад рік тривали комплексна підготовка проектів законів та їх затвердження Сеймом Польщі. Вони суттєво змінили систему вищої освіти. Серед головних законів:

Про місцеве самоврядування (8.03.1990 р.);

Про вищу освіту і про наукові ступені та звання (12.09.1990 р.);

Про створення і діяльність Комітету з наукових досліджень – вищого виборного органу управління наукою (12.01.1991 р.);

Про освіту (7.09.1991 р., оновлений 8.01.1999 р.) [9].

До 1991 р. вища освіта в Польщі була повністю державною. Недержавний сектор складав лише Люблінський католицький університет. Нові освітні закони і податкове законодавство створили сприятливі умови для виникнення і розвитку приватного сектора вищої освіти [9].

Перший приватний вищий навчальний заклад створили в 1991 р. Через п'ять років – в 1995/96 н. р. – кількість таких закладів становила вже 80. А ще через п'ять років – 195. У 2007 р. частка недержавних вищих навчальних закладів, порівняно з державними становила 33%, а вже через 2 роки – 71% [15]. Як бачимо, щороку їх кількість постійно зростає. Причиною швидкого розвитку приватного сектора вищої освіти є те, що недержавні школи, як організації малі і більш мобільні, легше і швидше адаптуються в нових умовах. Причому стають конкурентними у багатьох сферах діяльності для державного шкільництва.

У польському Законі про вищу освіту 1990 р. та інших законодавчих актах встановлено принципи дерегуляції. Вони суттєво обмежили вплив державних органів на сектор вищої освіти. Змінилася роль колегіальних органів навчальних закладів, які отримали більше можливостей впливати на процес ухвалення рішень. Це сприяло запобіганню можливому свавіллю чи диктаторським схильностям з боку керівників навчальних закладів, кураторів і міністра освіти.

Кожен вищий навчальний заклад (з 60-ма чи більше професорами) отримав повну автономію статутної діяльності. Особливих повноважень у контексті університетської автономії набув керівник вузу. Він обирається на конкурсній основі, відповідає за рівень підготовки науково-педагогічних кадрів, контролює якість освіти [1].

Науково-освітня громадськість Польщі вперше отримала можливість здійснювати самоуправління і контролювати рішення міністрів в галузі освіти. Тепер освітяни вільно обирають Раду вищої освіти, Центральну комісію у справах вчених звань і наукових ступенів, а науковці – Комітет з наукових досліджень [9]. Ці організації, відповідно до нового законодавства мають право скасовувати будь-які нормативні документи та рішення, що безпосередньо стосуються змісту й організації навчального процесу.

За Міністерством освіти закріпили функції координації і встановлення стандартів навчання, здійснення загального нагляду за діяльністю навчальних закладів, а також розподілу бюджетних коштів і контролю за їх використанням. Міністр освіти відповідає за якість освіти в державі, дбає про її популяризацію, а також про вирівнювання освітніх можливостей дітей і молоді, котрі мають труднощі в доступі до освіти [1; 9].

Незважаючи на всі позитивні моменти автономії вузів, її важко назвати справжньою. Університети не можуть самостійно розробляти навчальні програми (перевантажені базові програмові мінімуми). Їх бюджети прямо чи опосередковано залежать від МНІВО (Міністерство науки і вищої освіти). Університети не в змозі самостійно розпоряджатися майном (на це потрібна, принаймні, згода міністра фінансів). Заробітки наукових працівників низькі (регульовані оклади) і не пов'язані з якістю їхньої роботи. Конкурси на посади академічних викладачів, як і оцінка їхньої роботи, у багатьох випадках є фікцією. Студентів готують на стисло спрофільованих напрямках навчання, так званих програмових мінімумах. А це позбавляє їх можливості вибору індивідуального плану розвитку.

Вищий навчальний заклад не навчає студента мислити і знаходити гідне місце на ринку праці. В найкращому випадку він дає вузьку спеціалізацію. «Кланова» структура у відділах через корпоративну солідарність професорів, призводить до того, що студент не вчиться вирішувати питання, які постануть перед ним в майбутньому. Освітня програма є результатом навчального навантаження персоналу вузів, а також академічним впливом на кожного з них. Управління вищим навчальним закладом в Польщі нагадує управління «соціалістичним трудовим колективом». Ректор обирається усім університетським співтовариством, у якому кожна група працівників має своїх представників. Часто вони представляють абсолютно різні, суперечливі інтереси. Вибори стають плебісцитом популярності і, на жаль, трапляється так (хоча є й винятки), що перемагають особи, які не бояться висувати найбільш популістські виборчі гасла, і перш за все обіцяють зберегти безпечний для всіх зацікавлених сторін статус-кво. Університети функціонують як федерації інститутів. Ректор, навіть якби й хотів, не має значного впливу на те, чому навчають окремі інститути. Або на рішення про звільнення неефективних наукових працівників чи викладачів. Відповідальність у цих питаннях розподілена між Радою інституту та Сенатом [11].

Проблематика системної трансформації вищої освіти в Європі стала предметом дискусій останніх років не тільки в академічному середовищі, а й на зустрічах міністрів освіти. Це призвело до підписання в 1998 р. Сорбонської декларації, в якій зазначені основні напрями співпраці систем вищої освіти в Європі. Документ підписали чотири європейські країни (Великобританія, Франція, Німеччина, Італія).

Ухвалені засади щодо наближення систем, а також ідея розширення кількості європейських країн, які братимуть участь у цьому процесі, отримали своє втілення у підписаній 19 червня 1999 р. Болонській декларації. Її головною тезою є створення «спільного європейського простору вищої освіти» [7].

Серед 29 країн, що підписали Болонську декларацію, була й Польща. Завдання польської системи вищої освіти – ефективно впроваджувати головні положення Болонської декларації. Йдеться, зокрема, про:

- впровадження трирівневого навчання;
- застосування системи кредитів ECTS – європейської системи зарахування залікових навчальних одиниць;
- створення системи порівняльних дипломів;
- сприяння мобільності та вільному пересуванню в європейському просторі студентів і науковців;

На початку входження в Болонський процес польські університети мали бути вирішити такі завдання:

- впорядкувати напрями навчання;
- проаналізувати доцільність впровадження ще одного циклу навчання для всіх напрямів;
- співставити I і II цикли навчання;
- забезпечити професіоналізацію навчання;
- розробити стандарти навчання для всіх напрямів [4].

У 2005 р. в Польщі набрав чинності новий закон «Про вищу освіту», в якому враховано вимоги Болонського процесу. Відповідно до закону створили і нову структуру системи вищої освіти. Вона представлена державними та недержавними вищими навчальними закладами. І ті й інші мають однакові стандарти організації навчального процесу та викладання.

Вищі навчальні заклади поділено на 2 категорії: університетські та неуніверситетські (професійна освіта). До неуніверситетських належать численні училища, технікуми, коледжі, вищі професійні школи з дипломами і сертифікатами відповідного рівня (техніка, вихователя дошкільних закладів тощо). Ці документи за правами вступу до вузу не перевищують диплома загальноосвітніх ліцеїв (Matura).

До структури університетського рівня вищої освіти Польщі входять університети, політехніки, вищі школи (інститути) та академії [3; 6].

Адаптація вищої освіти Польщі до умов Болонського процесу спричинила відчутні зміни. Насамперед, утверджується трициклічна структура вищої освіти. Перший цикл – ліценціат (3-4 роки навчання), другий – магістратура (2, а іноді – рік). Для того, щоб навчатися за програмами другого циклу, треба успішно закінчити перший і отримати ступінь ліценціата (ідентичний європейському бакалавру). Учений ступінь, що присвоюється після завершення першого циклу, на європейському ринку праці сприймається як відповідний рівень

кваліфікації. Кінцевим результатом другого навчального циклу є вчений ступінь *магістра* [2].

Донедавна навчання на рівні бакалавра та магістра вважалося «професійним», хоча насправді воно таким не було. Поняття це вимагає уточнення в сфері стандартів навчання. Тому було запропоновано вважати навчання I-го циклу професійним за умови наявності відповідної кількості годин професійної практики [4].

Третім – вищим етапом освіти, згідно з Болонським процесом, є *докторантура*. Та запровадження 3-річних докторських програм, які повністю відповідають західним PhD, у Польщі триває. Також діє хабілітація, так звана гумбольтівська модель університету, яка існує останні 200 років [2; 1].

Згідно із Законом «Про вищу освіту» (2005 р.) на 6-ти напрямках – юридичному, медичному, стоматологічному, фармацевтичному, ветеринарному, психологічному – збережено однорідну п'ятирічну освіту. [5; 12].

Важливим кроком у реформуванні структури вищої освіти Польщі стала стандартизація навчання за *трансферною системою європейських кредитів (ECTS)*. Вона спрямована на підвищення мобільності навчання як у часі (йдеться про можливість вибору індивідуального темпу навчання), так і у просторі (послідовне навчання у різних вузах). Окрім цього, система ECTS дозволяє збільшити тривалість навчання для вечірньої і заочної форм, що сприяє більш якісному опануванню програми. ECTS активно впроваджувалась в Польщі. Скажімо, у 2002 р. вона застосовувалася в 68 % державних і 35 % недержавних вузів.

Послідовне впровадження системи ECTS спрощує для Польщі впровадження спеціального «Додатку» до диплому. Цей додаток виконує дуже важливу функцію, зокрема, інформує про дисципліни, які вивчалися у вузі, та про спеціалізацію фахівця. Це особливо важливо для осіб, які мають намір продовжувати навчання на Батьківщині або за кордоном. Додаток до Диплому (SD) запровадили у 2004/05 н. р.

Процес міжнародної інтеграції освіти пов'язаний також із *взаємним визнанням дипломів*. Правова основа визнання іноземних дипломів у Польщі носить двосторонній характер. До вступу в ЄС країна мала понад 30 таких угод, проте тільки дві – з країнами ЄС (Німеччиною та Австрією). Процес пришвидшився після вступу Польщі до ЄС [1]. Старий Закон «Про вищу освіту» (1990 р.) не містив положень, що стосуються видачі спільних дипломів. Вони враховані в новому законі (2005 р.). Запровадження системи «В / М» (Bachelor / Master) позитивно позначилось на визнанні дипломів вищої освіти.

У польських вузах активно впроваджується також *принцип мобільності*. За цим показником країна вже починає наближатися до рівня західних партнерів ЄС. Дані Міністерства освіти Польщі відображають щорічне зростання кількості студентів і викладачів вузів, які скористалися програмами міжнародних обмінів. Так, у 2001/02 н. р. 4323 польських студенти отримали грант програми Erasmus. За цією програмою Польща прийняла на навчання 614 іноземних студентів. Існують й інші програми обмінів, зокрема, Jean Monnet, Tempus, Socrates, Leonardo, приватні виїзди, якими користуються польські студенти [4]. Пожвавлюється й процес обмінів викладачів польських вузів. Для порівняння: у 2000/01 н. р. грантами програми Erasmus скористалися 678 з 80299 польських

науковців (0,8%). Понад 80 вузів Польщі у 2002/03 н. р. брали участь у міжнародних проектах.

Ще один важливий напрямок реформ у польській освіті – адаптація системи оцінювання рівня вузів згідно з принципами Болонського процесу. Тривалий час в академічному середовищі Польщі велися дискусії щодо розробки за європейськими і американськими зразками системи ліцензування та акредитації програм і центрів освіти. Адже це надійна основа контролю якості навчання. Розглядалися також моделі «галузевої» акредитації при професійних організаціях та акредитації при міжвузівських комісіях. Через незначну зацікавленість професійних і наукових асоціацій системою освіти першу модель було важко запровадити. А другу почали реалізовувати наприкінці 1997 р. шляхом укладання угоди про підвищення якості освіти з п'ятнадцятьма найбільшими вузами.

2002 року в системі акредитації вузів було зроблено якісно новий крок: при Міністерстві освіти та спорту Польщі утворено Державну акредитаційну комісію. Її компетенція поширюється на державні і приватні вузи [1].

Принципи освітніх стандартів навчання, що застосовуються у вузах, враховують вимоги Болонського процесу і відповідають потребам ринку праці. У них вказується:

- загальна характеристика напрямів (тривалість навчання, загальна кількість кредитів ECTS та навчальних годин);
- характеристика навчання;
- програмний мінімум [4].

За останні кілька років вища освіта Польщі знову зазнала змін. 2008 р. уряд ухвалив низку законів під загальною назвою «Розвиваючи науку – розбудовуємо Польщу», 2009 р. набув чинності пакет законів «Партнерство для знання». Ці документи стали початком нових реформ у вищій освіті. Більше року тривало всенародне обговорення й затвердження змін і доповнень до закону «Про вищу освіту» та інших законів, що стосуються вищої освіти. Вперше у цей процес залучили студентів. Тому в оновленому законі враховано багато їхніх пропозицій. 5 квітня 2011 р. закони підписав президент Польщі. Нові положення набули чинності 1 жовтня [14].

Головне в оновленому законі «Про вищу освіту» – осучаснення системи освіти, надання ширших прав студентам, спрощення академічної кар'єри, інтеграція університетів з економікою та адаптація освіти до потреб ринку праці [10]. Закон окреслює дуже амбітні завдання на майбутнє, розширює автономію польських вузів, вимагає від них величезної відповідальності за фінансування прогресивних наукових досліджень та створює механізми для поліпшення якості викладання.

Проте вищим навчальним закладам доводиться докладати немалих зусиль, щоб адаптуватися до нових вимог. Приміром, до змін в організації навчання в зв'язку із впровадженням національної системи кваліфікацій. Позитивні чи негативні наслідки нововведень залежатимуть від якості їх впровадження конкретними вузами.

Найважливішим положенням закону «Про вищу освіту» стосовно студентів, є обов'язкове укладання договору між вузами (державними і приватними) та студентами. Це захищає студентів від додаткових грошових стягнень. До речі, з 1

січня 2012 р. університетам забороняється брати додаткову плату із студентів за семестрові та випускні іспити, перездачу іспитів з наступним переведенням на наступний семестр або рік навчання чи за видання додатку до диплому.

Іншим нововведенням є плата за здобуття другої спеціальності. Щоправда, найкращі студенти звільнятимуться від плати [13]. Таке нововведення впроваджено з 1 жовтня 2012 р. Окрім цього, студентам надається можливість додаткового безкоштовного міждисциплінарного навчання (наприклад, опанувати два курси в одній програмі).

Оновлений закон передбачає заохочення здібних студентів і докторантів *стипендіями міністра*. Нещодавно впроваджено «Діамантовий Грант» за наукові дослідження, що напряму ведуть від ліценціату до докторського ступеня. Найкращі студенти також отримують *ректорські стипендії*. Критерії для їх надання визначаються навчальним закладом спільно із студентським самоврядуванням. Вже цього навчального року зросте кількість студентів (до 50 тисяч і більше), які зможуть отримувати *соціальні стипендії*. Збільшення доходів в зв'язку з цими нововведеннями, а також розширення ресурсного фонду дозволять зробити соціальні стипендії доступнішими і вищими.

Кілька років тому в університетах розширився мовний спектр викладання (до 51%). А минулого року новинкою мали можливість скористатися всі докторанти та студенти I і II рівнів навчання. Студентам надається також право впливати на процес навчання та організації вузу [10].

Інші нововведення стосуються кадрів вищих навчальних закладів. Обмежено так звану багатостатність у вузах. Ліквідовано посаду доцента. Скорочено термін перебування на посадах ад'юнкта і асистента до 8 років. Якщо за цей час ад'юнкти і асистенти не отримають вищого наукового ступеня, їх чекає деградація.

На посаду самостійного наукового працівника та керівника докторських дисертацій можуть бути найняті науковці без хабілітації, але із значними творчими досягненнями. До того ж потрібна згода Центральної комісії з наукових ступенів та звань (Centralna Komisja do Spraw Stopni i Tytułow). Цю посаду можуть також обіймати доктори, котрі працювали щонайменше 5 років як незалежні наукові співробітники за кордоном, зокрема, у країнах, де немає хабілітації [13].

Завдяки змінам у вищих навчальних закладах збільшиться автономія освітніх програм. Відтепер використання жорстких централізованих стандартів відходить у минуле. Навчальні установи отримують можливість розробляти авторські напрями навчань. Останні створюватимуться за підтримки наукової влади, роботодавців і експертів в галузі економіки. Нові механізми вводяться на основі чинних європейських рамок кваліфікації. А завдяки національній системі (Krajowy Ramy Kwalifikacji – KRK) дипломи польських університетів можна буде порівняти з дипломами інших європейських країн.

Не менш важливо, що додаткове фінансування вищої освіти значною мірою залежатиме від якості освіти студентів та наукових досліджень. Найкращі факультети зможуть отримати більше коштів завдяки конкурсам. Крім того, додаткову плату отримуватимуть кращі державні і приватні вузи, які мають статус Державного провідного наукового центру (Krajowy Naukowy Ośrodek Wiodący – KNOW). Їх також отримають видатні вчені, молоді дослідники, докторанти і студенти.

Після змін збільшиться інтеграція університетів з соціально-економічним середовищем. Університети зобов'язані будуть розробити і впровадити правила, що стосуються інтелектуальної власності, та затвердити принципи комерціалізації результатів наукових досліджень. Вузи отримають можливість навчати студентів за участю роботодавців або на їх замовлення. Для створення програм навчання практичного профілю можна буде залучати осіб, що представляють соціальні, економічні та громадські організації. Буде запроваджено обов'язковий контроль кількості професійних випускників для пристосування освіти до потреб ринку праці і призначено уповноваженого з прав випускників, який сприятиме їх працевлаштуванню [10].

Закони, підписані президентом, набрали чинності 1 жовтня 2011 р. Впровадження найрадикальніших змін хоча й із затримкою, але триває. Національні кваліфікаційні вимоги запрацювали через рік після набуття чинності закону. Скорочення терміну працевлаштування асистентів і ад'юнктів має бути запроваджено у жовтні цього року, а обмеження чисельності кадрів – протягом трьох років з моменту ухвалення закону, тобто в наступному році [13].

Висновки. Аналізуючи реформи вищої школи, які відбулися з 1989 до 2012 рр. можна зробити наступні висновки.

Завдяки новому законодавству для вищої освіти (90-ті рр. минулого століття) відбулися зміни в організації вищої освіти, наукових програмах, управлінні вищими навчальними закладами та наукових дослідженнях. Позитивними наслідками змін стали демократизація доступу до вищої освіти, збільшення кількості університетів та чисельності студентів, реорганізація I і II університетських циклів, розширення повноважень університетських рад та підвищення професійного рівня викладачів.

Завдяки ухваленим в останні два десятиріччя законам і законодавчим актам про освіту вузи Польщі здобули значну автономію. Відтепер вони мають право формувати власну стратегію, самостійно обирати пріоритети в навчанні та впровадженні наукових досліджень, витратити свої ресурси та встановлювати власні критерії для підготовки сучасних високопрофесійних фахівців, створювати нові моделі навчання на різних рівнях освіти, започатковувати пілотні проекти PhD-програм в різних професійних напрямках.

Згідно з вимогами Болонського процесу, модель польської вищої освіти має три рівні підготовки фахівців: *ліценціат* (упродовж 3-4-років), *магістратура* (1-2-роки), *докторантура* (3 роки). Але не відмінено систему хабілітації.

Значущим фактором у реформуванні структури вищої освіти Польщі стала стандартизація навчання згідно з трансферною системою європейських кредитів (ECTS). Вона дозволила суттєво підвищити гнучкість системи освіти і якість підготовки студентів вечірньої та заочної форм навчання, а також збільшити мобільність студентів і викладачів у рамках освітнього простору Європи. Не менш важливим кроком стало запровадження нових дипломів.

Нові зміни відбуваються і в зв'язку з оновленим законом «Про вищу освіту» (2011 р.). Вони передбачають створення та адаптацію нових навчальних напрямків, курсів, дисциплін відповідно до потреб ринку праці, зміни в організації навчання через впровадження національної системи кваліфікацій, надання міністерських і ректорських стипендій та грантів найкращим студентам,

залежність фінансування наукових досліджень від результатів наукової діяльності й ступенем участі в ній викладачів та студентів.

Подальше вивчення проблем модернізації змісту, оптимізації застосування новітніх педагогічних технологій, методів контролю якості освіти у Польщі сприятиме розбудові національної системи вищої освіти та її входженню в Болонський процес.

Список використаних джерел

1. Адаптація вищої освіти Польщі до умов Болонського процесу. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.experts.in.ua> .
2. Болонський процес: на рубежі 2010 (контекст України, Польщі, Росії та Білорусії). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.europexxi.kiev.ua>.
3. Вища освіта Польщі в умовах Болонського процесу. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://referat.yabotanic.ru>.
4. Інтеграція Польщі і Болонський процес: плюси і мінуси. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://oms.kstu.ru/rus/information/poland.htm>.
5. Освітні системи сучасної Польщі: загальноосвітня і вища. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
6. Система вищої освіти в Польщі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.osvita.eu>.
7. Система освіти Польщі в рамках реалізації Болонського процесу. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://library.uipa.kharkov.ua>.
8. Система образования в Польше. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://chemodan.com.ua>.
9. Суспільна трансформація і освітні реформи у сучасній Польщі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://soskin.info/ea/1999/9/19990965.html>.
10. Co zyskają studenci dzięki reformie szkolnictwa wyższego. [Źródło elektroniczne]. Dostęp on-line: <http://kierunkistudiow.pl>.
11. Maciej Żylicz O reformie szkolnictwa wyższego. [Źródło elektroniczne]. Dostęp on-line: <http://forumakademickie.pl>.
12. Organizacja systemu edukacji w Polsce 2009/2010. [Źródło elektroniczne]. Dostęp on-line: www.eurydice.org.
13. Prezydent podpisał ustawy reformujące szkolnictwo wyższe. [Źródło elektroniczne]. Dostęp on-line: <http://praca.gazetaprawna.pl>.
14. Reformy. [Źródło elektroniczne]. Dostęp on-line: <http://www.nauka.gov.pl>.
15. Szkolnictwo wyższe w Polsce, Diagnoza 7 stycznia 2010. [Źródło elektroniczne]. Dostęp on-line: <https://www.nauka.gov.pl>.
16. Szkolnictwo wyższe w Polsce i UE. [Źródło elektroniczne]. Dostęp on-line: http://maczekbr.w.interia.pl/szkoly_wyzsze.htm.

Отримано 01.10.2013р.